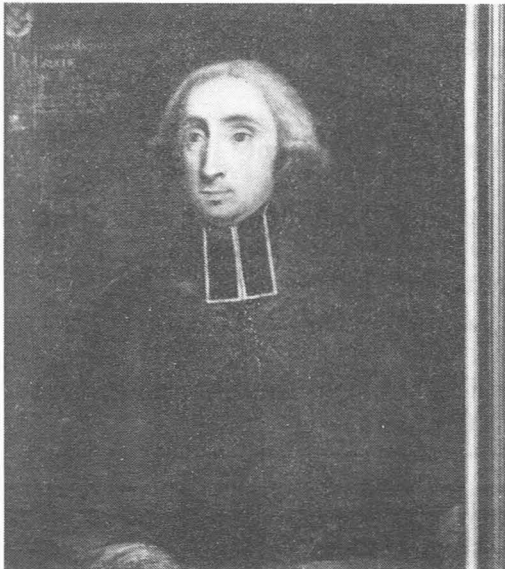

BEGRAFENIS VAN MONSEIGNEUR M. DE BROGLIE (1766-1821) IN DE CRYPTE VAN DE SINT-BAAFSKA- THEDRAAL TE GENT

Mgr. Maurice de Broglie, Copyright A.C.L.

Op 20 juli 1821 overleed Maurice de Broglie, bisschop van Gent, als banneling te Parijs. Tijdens de langdurige ziekte die aan zijn overlijden voorafging, had de bisschop aan zijn familie het verlangen uitgedrukt om begraven te worden in de crypte van de Sint-Baafskathedraal te Gent. De familie de Broglie was evenwel voldoende op de hoogte van de politiek-religieuze spanningen die aan de basis lagen van het conflict tussen de bisschop en Koning Willem I, om in te zien dat het onmogelijk was die begrafenis in de crypte te laten

doorgaan. Zij richtten daarover een verzoek naar de Franse koning, Lodewijk XVIII en bekwamen van hem op 21 juli 1821 de toelating om de bisschop voorlopig te begraven in een grafkelder van de Saint-Sulpicekerk te Parijs, de parochiekerk waar de bisschop bij zijn overlijden woonde.

Enkele dagen na de begrafenis richtte prins Amedé de Broglie op 30 augustus 1821 een brief aan het Gentse kapittel. Hij stelde de kanunniken op de hoogte van het uitdrukkelijk verlangen van Monseigneur de Broglie om te Gent begraven te worden en vroeg hen wat er nu verder moest gebeuren om die beschikkingen uit te voeren. Hij liet aan het kapittel bovendien weten dat het lichaam van de overleden bisschop met de grootste zorg gebalsemd werd en dat het hart in een afzonderlijke urne werd geborgen. Het geheel werd voorlopig begraven in een grafkelder van de Saint-Sulpicekerk. Het Sint-Baafskapittel nam evenwel geen enkel initiatief om het lichaam naar Gent te laten overbrengen. Zij waren er zich ongetwijfeld voldoende van bewust dat zo iets de gespannen verhoudingen met het Hollands Bevind alleen maar kon verscherpen. Monseigneur de Broglie bleef rusten te Parijs...

Het duurde tot 1843 eer deze aangelegenheid opnieuw ter sprake kwam. Op 15 juli van dat jaar schreef advocaat Jouhaud, door de familie de

Mgr. L.J. Delebecque.

Broglië belast met de opdracht om van de Belgische Staat de rehabilitatie van Mgr. de Broglië te bekomen, een brief naar Monseigneur L.J. Delebecque, bisschop van Gent. Meester Jouhaud had reeds contact gehad met de Belgische Overheid en dat had hem goede hoop op slagen gegeven. Hij herinnerde in diezelfde brief de bisschop van Gent aan het onderhoud dat hij met hem had in het bisschoppelijk paleis te Gent in 1841 waarbij hij met hem de rehabilitatie van de Broglië besprak. Nu vroeg hij aan de Gentse bisschop copie van een aantal documenten uit de periode 1817-1821, waaruit moest blijken dat de Gentse

vicarissen-generaal (de Meulenaere en Goethals) het bisdom Gent in die periode bestuurden in opdracht van Mgr. de Broglië en hem tot bij zijn dood als wettige bisschop erkenden. L.J. Delebecque stuurde meester Jouhaud op 22 juli 1843 alle gevraagde documenten. Over de afloop van Jouhauds opdracht vonden we verder geen spoor.

Het was ongetwijfeld naar aanleiding van dit alles dat te Gent de wens van de Broglië om te Gent begraven te worden, opnieuw ter sprake kwam. Mgr. L.J. Delebecque nam in 1846 contact op met P.J. Van Haelst, priester van het bisdom Gent die in 1817 Mgr. de Broglië volgde in zijn ballingschap naar Parijs en daar sinds 1821 als parochiepriester werkzaam was. Van Haelst, die het verlangen van de Broglië beter dan wie ook kende, was onmiddellijk bereid om mee te werken aan de realisatie van het plan om na meer dan 20 jaar de Broglië een laatste rustplaats te geven in de crypte van de Gentse kathedraal. Op 6 mei 1846 liet Van Haelst aan de Gentse bisschop weten dat ook de familie de Broglië als een man achter het plan stond. Zij wezen nochtans op een paar administratieve moeilijkheden die ons doen vermoeden dat zij er op dat ogenblik nog niet in geslaagd waren om door bemiddeling van Meester Jouhaud de rehabilitatie van de Broglië van de Belgische Staat te bekomen. Zo wees de familie de Broglië er op dat volgens hen de overbrenging van het stoffelijk overschot van Mgr. de

Broglië pas kon gebeuren nadat de Belgische Staat de veroordeling tot de ballingschap in 1817 tegen M. de Broglië uitgesproken, introk. Van Haelst drong er bij Delebecque op aan daartoe de nodige stappen te zetten en hem daarvan de documenten te laten geworden die onontbeerlijk waren om van de Franse overheid de toelating te krijgen om het lichaam van de Broglië te ontgraven en naar België over te brengen.

Monseigneur L.J. Delebecque wilde ook het advies van de Belgische Staat terzake inwinnen. Hij vroeg Pieter De Decker, katholiek parlementair, bij de regering te polsen wat zij dachten over die kwestie. De politieke situatie van ons land was op dat ogenblik nochtans niet van aard om die overbrenging te vergemakkelijken. Het laatste unionistisch-gezinde, maar homogeen-katholieke kabinet, de Theux-Malou, liep op zijn laatste benen, vooral sinds het Liberaal Congres en de oprichting van een Liberale Partij op 14 juni 1846. Dit betekende meteen het einde van het Unionisme in België, een einde waarnaar de politieke situatie sinds enkele jaren groeide. Bovendien namen leidingsgevende figuren binnen die Liberale Partij, Rogier en Lebeau, een strakke houding aan tegen de groeiende invloed van de Kerk in het openbaar leven. Dat Pieter De Decker binnen die sfeer wat verveeld zat met de vraag van de bisschop, spreekt voor zich, en zijn antwoord van 12 juni 1846 (twee dagen voor Liberaal Congres) was dan ook zeer voorzichtig. De Decker schreef in die brief dat hij de zaak had voorgelegd aan Minister van Justitie, J. d'Anethan, die het voorstel zeer onopportunity vond omwille van de gespannen politieke situatie. d'Anethan vreesde dat de overbrenging van de Broglië, zelfs als ze met de grootste discretie gebeurde, toch door de liberalen misbruikt zou worden tegen de katholieken: "... *un projet sans doute fort louable en soi, mais de nature à augmenter les clameurs d'un parti ombrageux...*". De minister van Justitie raadde, zonder te verbieden, de uitvoering van dit plan ten zeerste af en liet alles aan de verantwoordelijkheidszin van Mgr. L.J. Delebecque over. De bisschop liet het plan varen. Toen op 12 augustus 1847 het homogeen Liberaal Kabinet Charles Rogier aan het bewind kwam, scheen elke hoop op medewerking van regeringszijde verloren. En toch...

In 1863 wilde men te Gent de vijftigste verjaardag van de verbanning van de seminaristen naar Wesel met passende luister gedenken. In 1813 werden de Gentse seminaristen door Napoleon bij het Franse leger ingelijfd omdat zij trouw bleven aan de Broglië, door Napoleon gevangen genomen en de nieuwe bisschop van Gent, door Napoleon benoemd, de le Brue, niet wilden erkennen.

Bij de voorbereiding van dat jubileum kwam natuurlijk de overbrenging van Mgr. de Broglië opnieuw ter sprake. Mgr. L.J. Delebecque was dit keer vast besloten zijn plan door niets of niemand te laten dwarsbomen. Op 20 juni 1863 vroeg hij aan de Kerkfabriek van de Saint-Sulpicekerk te

Parijs de toelating om er het lichaam van Mgr. de Broglie te ontgraven en het naar Gent over te brengen. Hij stelde Abbé Van Haelst, onderpastoor van Sainte-Clotilde te Parijs aan als tussenpersoon om alles te regelen. De Kerkfabriek, de Prefect van de Parijse politie en de familie de Broglie gaven hun placet... maar wat met de Belgische regering ?

Mgr. L.J. Delebecque wist heel goed dat hij van het homogeen liberaal kabinet Rogier-Frère-Orban (1857-1867) niet veel medewerking moest verwachten. Van bij de aanvang wilde het kabinet de kerkhoven seculariseren en het beheer ervan aan de Kerkfabrieken onttrekken en aan de Gemeentebesturen toevertrouwen, zodat het begrafenisrecht voor de bisschoppen in de crypte van Sint-Baafs ook in het gedrang kwam. Mgr. Delebecque trok zijn stoute schoenen aan en op 12 juli 1863 schreef hij een korte en zakelijke brief naar Minister van Justitie Tesch. Hij liet de minister weten dat op 24 juli het lichaam van de Broglie te Gent zou aankomen om er in de crypte van Sint-Baafs begraven te worden. Hij vroeg de minister om hem, indien nodig, voor die datum de toelating te geven om dit te doen. De secretaris-generaal van het ministerie antwoordde dat de minister voor enkele dagen afwezig was en dat hij als secretaris-generaal niet bevoegd was om de toelating te geven. Van de minister zelf kwam er evenwel nooit enig antwoord.

Op 29 juli 1863, omstreeks 21.00u., kwam Van Haelst te Gent aan met de stoffelijke resten van Mgr. M. de Broglie : de kist met het gebalsemde lichaam en de urne met het hart. Alles werd voorlopig "*in loco secreto in aula episcopali*", in een geheim lokaal van het bisschoppelijk paleis, geplaatst. Diezelfde avond nog werd Van Haelst door de bisschop van Gent tot erkanunnik van Sint-Baafs benoemd. Twee dagen later, op 31 juli 1863, werd het jubileum van de verbanning van de seminaristen gevierd. De katholieke pers van die tijd gaf uitvoerig verslag van de plechtigheden, tijdens dewelke de urne met het hart van Mgr. de Broglie aan het Grootseminarie van Gent werd geschonken om er bewaard te worden in een nis in de kapel. Over de kist met het lichaam van de bisschop werd niet meer gesproken, hoewel de *Bien Public*, het katholiek dagblad van Gent, kort meldde dat het lichaam naar Gent werd overgebracht om voortaan te rusten in de kapel van het bisdom, in de schaduw van de kathedraal waar de Broglie wenste begraven te zijn.

Op 2 oktober 1864 stierf Mgr. L.J. Delebecque een plotse dood. In zijn testament van 2 mei 1862 had hij de wens neergeschreven om in de crypte van de kathedraal begraven te worden en wel in de middenste kranskapel, toegewijd aan O.L.-Vrouw. Indien dit om een of andere reden niet kon, dan wilde de bisschop een laatste rustplaats op het kerkhof van Beerlegem. Hij stelde kanunnik De Meul aan tot zijn testamentuitvoerder.

Kan. De Meul kreeg van de Gentse burgemeester de toelating om de begrafenis in de crypte te laten doorgaan. Na de uitvaartliturgie op 7 oktober 1864 bleef de kist met het gebalsemde lichaam van Mgr. Delebecque opgebaard in het koor van de kathedraal. 'Avonds om 18.00 u. werd de kist naar de crypte overgebracht en daar begraven. Alleen het Sint-Baafskapittel was hierbij aanwezig. Enkele dagen later schreef De Meul een brief naar de Minister van Justitie, de liberaal V. Tesch, om hem te melden dat hij Mgr. L.J. Delebecque, met de toelating van de Gentse burgemeester, de liberaal Charles de Kerchove de Denterghem en zich steunend op het decreet van 23 Prairial Jaar XII, in de crypte van Sint-Baafs had laten begraven. Er werd geen grafsteen geplaatst. Het verhaal als zou men na de uitvaartliturgie een ledige kist naar het kerkhof van Mariakerke hebben overgebracht om daar begraven te worden in de galerij van de bisschoppen wordt hierdoor volledig weerlegd. Enerzijds stond in alle kranten te lezen dat Delebecque in de crypte van de kathedraal begraven werd, anderzijds werd het kerkhof van Mariakerke pas in 1873 in gebruik genomen.

Maar er gebeurde die avond van 7 oktober 1864 meer in de crypte, en ook daarvan waren enkel de aanwezige kanunniken de getuigen...

In 1913 werd te Gent de honderdste verjaardag van de Weseltragedie, de verbanning van de seminaristen, herdacht. Bij de voorbereiding hiervan kwam ook het begrafenisverhaal van Mgr. de Broglie ter sprake en in het kapittel wist-men-van-horen-zeggen dat op 7 oktober 1864 niet alleen Mgr. L.J. Delebecque, maar ook Mgr. de Broglie, wiens lichaam tot dan nog steeds in het bisschoppelijk paleis bewaard werd, in de crypte begraven werd. Precies om die reden werd er "voorlopig" geen grafsteen geplaatst, maar daardoor wist men nu in 1913 niet juist meer waar de twee bisschoppen begraven lagen.

Vicaris-generaal M. De Baets en Professor F. Claeys-Bouüaert stelden een onderzoek in naar het graf van beide bisschoppen. Na heel wat zoeken vonden ze in de crypte, in de middenste kranskapel, toegewijd aan O.L.-Vrouw, een grafkelder die volledig was toegemetseld en binnenin tot boven toe met aarde was gevuld. De kelder bevatte twee boven elkaar geplaatste kisten, de bovenste was die van Mgr. de Broglie, de onderste die van Mgr. Delebecque, zoals de koperen platen, die erbij lagen, getuigden. Op 10 juli 1951 liet men, zonder het graf opnieuw te openen, op aanduiding van F. Claeys-Bouüaert, eindelijk een grafsteen in de kapel aanbrengen... maar men legde de steen 1 meter te ver. Dit bleek toen men op 28 april 1952 het graf opnieuw wilde openen. Bij die gelegenheid werd de steen op de juiste plaats gelegd. Op die steen staat te lezen :

Koperen plaat uit het graf van Mgr. de Broglie in de crypte van Sint-Baafs (Foto Chr. Vuylsteke).

Grafsteen geplaatst in 1951 op het gemeenschappelijk graf van Mgr. de Broglie en Mgr. Delebecque

Sub hoc lapide
iacent exuviae mortales
duorum Episcoporum
Dioecesis Gandavensis
Excmi. Di. Maur. de Broglie
Episcopi ab A 1807 ad 1821
necnon
Excmi. Di. Ludov. Delebecque
Episcopi ab A 1838 ad 1864

Dit alles leert ons dat men op 7 oktober 1864 van de begrafenis van Mgr. L.J. Delebecque gebruik maakte om ook Mgr. de Broglie in de crypte van Sint-Baafs een laatste rustplaats te geven, zonder zich problemen te maken over toelatingen van overheidswege. Daarom ook werden beide kisten in dezelfde kelder neergelaten, werd de kelder tot boven toe met aarde gevuld, volledig dichtgemetseld en werd er geen grafsteen geplaatst. Om alles zo geheim mogelijk te laten verlopen waren enkel de kanunniken aanwezig en wellicht een betrouwbaar vakman. Noch in de *acta capituli* noch in de *acta episcopatus* werd het relaas hiervan neergeschreven; men rekende er op dat de kanunniken dit geheim zouden doorgeven aan hun opvolgers tot men geen maatregelen van de overheid meer te vrezen had en alles openbaar kon worden gemaakt.

Mogen beide bisschoppen er nu rusten in vrede !

Ludo COLLIN

Bibliografie

- Bisschoppelijk archief Gent :
Fonds de Broglie : nr. 3.4.14. Begrafenis, testament en rehabilitatieproces van Mgr. M. de Broglie. 1821-1843.
Fonds Delebecque : Testament, overlijden en begrafenis van L.J. Delebecque. 1864.
Fonds seminarie : Viering 50 jaar Wesel. 1863.
- Acta Episcopatus, dln. 13-14-15.
- *Le Bien Public*. 1863-1864.